

**Voorkomen van bruine kiekendief (*Circus aeruginosus*)
in
Het Verdrongen Land Van Saeftinghe.
2019**

Walter Van Kerkhoven

Historie

Waar het aantal territoria sinds eind jaren '90 in stijgende lijn was tot 2012, is de populatie ingestort in 2013-2014. In 2013 werd geen onderzoek gedaan naar de bruine kiekendief, in 2014 werden nog slechts 12 territoria geteld.

In 2015 was er weer een lichte toename naar 14 zekere territoria en ook in 2016 was er weer een toename naar 18 territoria.

Tot 2010 werden meestal alleen het aantal territoria vastgesteld en sommige jaren werd getracht om de nesten te bezoeken en de jongen te ringen. Dit lukte nooit voor alle nesten, er werd verder geen aandacht besteed aan de niet bezochte nesten.

Tot 2012 gebeurde het onderzoek vooral in het kader van het ringwerk en werden nesten bezocht om de jonge vogels net voor het uitvliegen te ringen. Vanaf 2012 werden ook de niet bezochte nesten vanop afstand gevolgd voor eventueel uitvliegende jongen.

Vanaf 2014 werd er voor gekozen om de nesten niet meer te bezoeken en enkel vanop afstand te observeren. Deze beslissing werd enerzijds genomen om er zeker van te zijn dat predatoren zoals de vos niet werden geholpen door het leggen van sporen naar de nesten. Anderzijds omdat het meeste terreinwerk gebeurt door de auteur alleen en het heel arbeidsintensief en bijna onmogelijk is om in de grote rietvelden nesten van kiekendieven op te sporen.

Methode

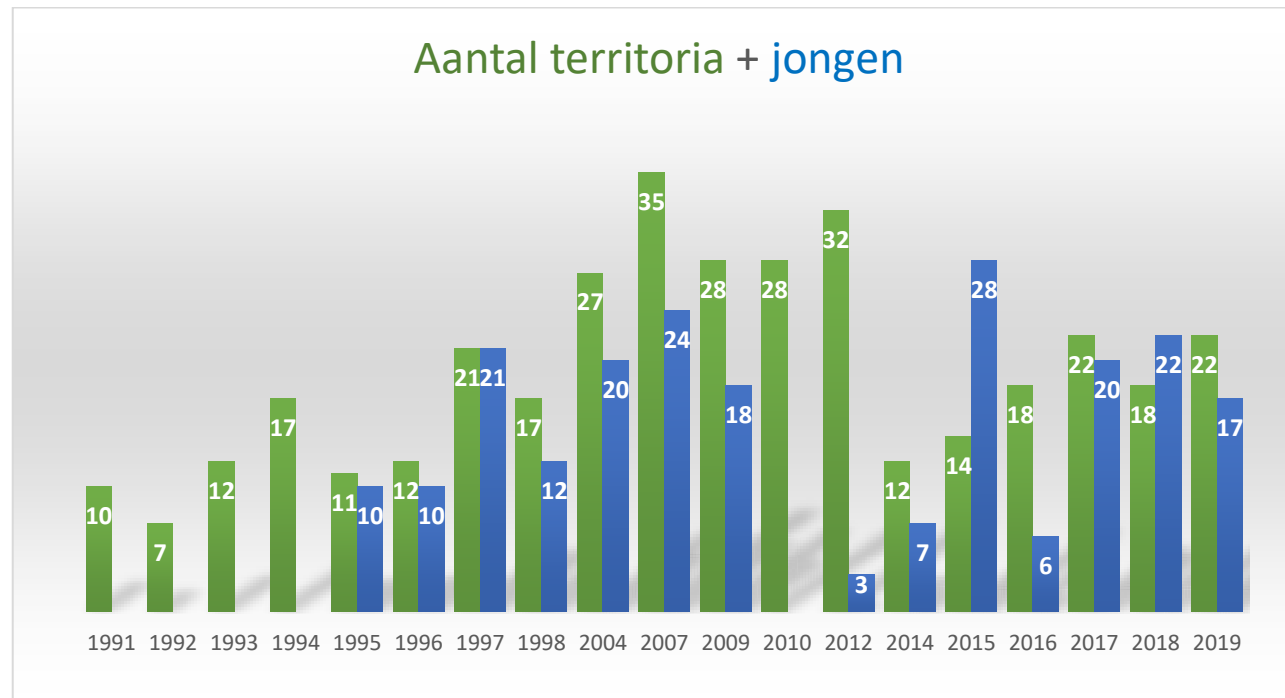
Alle territoria werden bevestigd door de waarneming van nestindicatieve activiteit zoals nestbouw, prooi-overdracht en voedselvluchten. Door de uitgestrektheid van het gebied is het echter niet uit te sluiten dat er een enkel territorium is ontsnapt aan de aandacht.

Pas uitgevlogen jongen blijven een aantal dagen in de buurt van het nest. Zelfs als ze reeds ver van het nest wegvliegen komen ze nog een tijdje 's avonds slapen op of in de buurt van het nest. Dit gedrag vergemakkelijkt het observeren en controleren van de aantallen uitgevlogen jongen.

Door de gebruikte methode zijn dit altijd minimumaantallen, maar de foutenmarge zal beperkt zijn doordat de nesten bijna dagelijks geobserveerd worden tot de jongen de nestplaats verlaten.

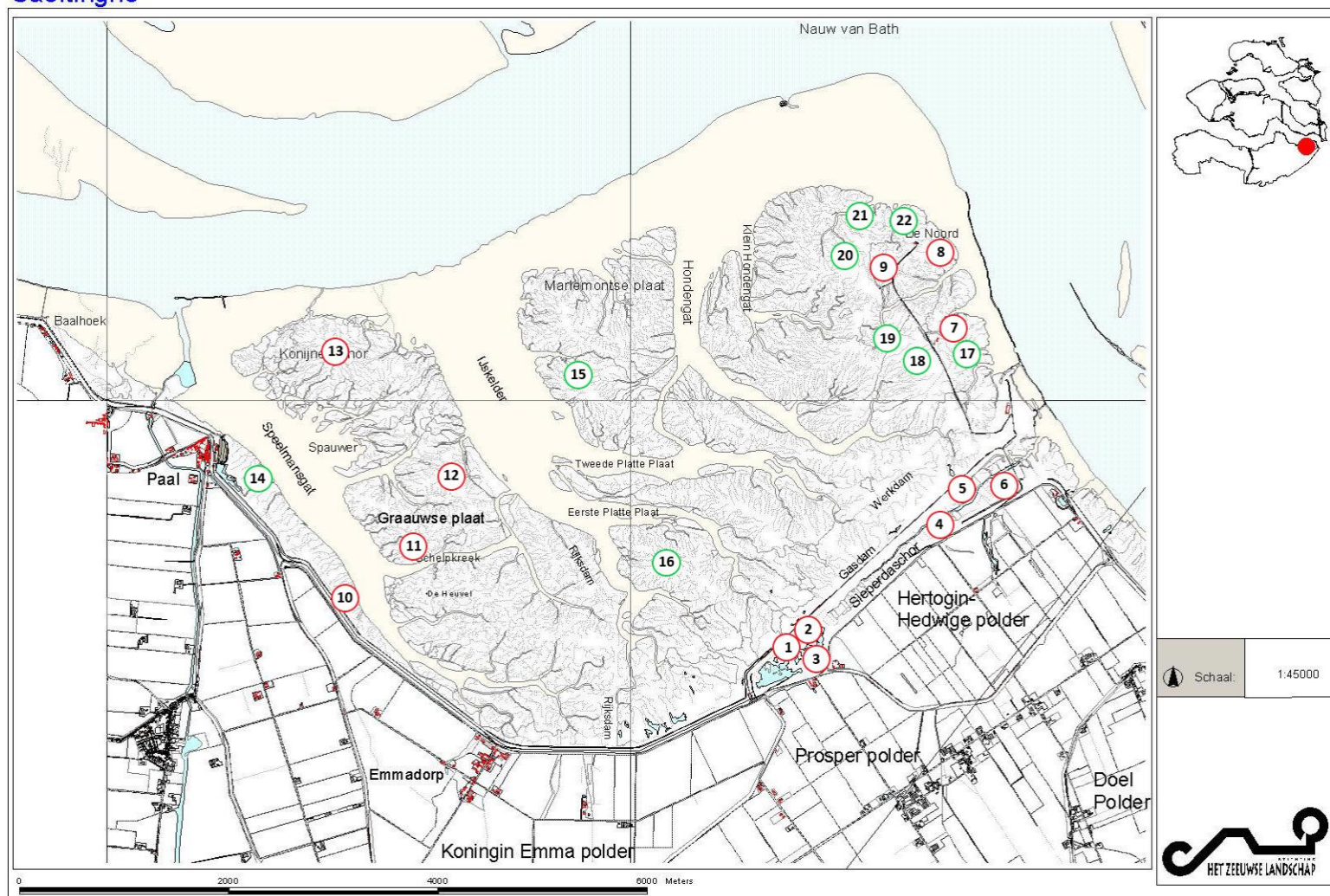
Resultaten

Het aantal jongen in onderstaande grafiek betreft tot 2010 de geringde jongen en vanaf 2012 uitgevlogen jongen. Het aantal jongen vóór 2012 is dus niet te vergelijken met het aantal vanaf 2012.

In **2019** was er een toename van territoria ten opzichte van vorig jaar naar 22, het aantal uitgevlogen jongen lag dan weer net iets lager. Bij 9 nesten werden uitgevlogen jongen waargenomen resp. 3,2,2,2,2,2,2,1 en 1. In totaal geeft dit een minimum van 17 uitgevlogen jongen.

Saeftinghe

Groen = Uitgevlogen jongen Rood = Mislukt

Nest 1: Mislukt in late jongenfase, jongen moesten bijna uitvliegen.
Nest 2: Mislukt in jongenfase, er werd al voer aangebracht naar het nest.
Nest 3: Mislukt in late jongenfase fase, jongen moesten bijna uitvliegen.
Nesten 4, 5 en 6: Mislukt in eifase of begin jongenfase.
Nest 7: Mislukt in jongenfase, er werd al voer aangebracht naar het nest.
Nest 8: Verlaten tijdens nestbouw.
Nest 9, 10 en 11: Mislukt in jongenfase, er werd al voer aangebracht naar het nest.
Nest 12 en 13: Beide mislukt in eifase.

Nest 14: 1 jong uitgevlogen.
Nest 15: 2 jongen uitgevlogen.
Nest 16: 2 jongen uitgevlogen.
Nest 17: 2 jongen uitgevlogen.
Nest 18: 2 jongen uitgevlogen.
Nest 19: 2 jongen uitgevlogen.
Nest 20: 2 jongen uitgevlogen.
Nest 21: 3 jongen uitgevlogen.
Nest 22: 1 jong uitgevlogen.

Wat de oorzaken zijn van het mislukken is niet altijd duidelijk.

Soms worden territoria vrij snel na bezetting weer verlaten, zelfs reeds tijdens de nestbouw.

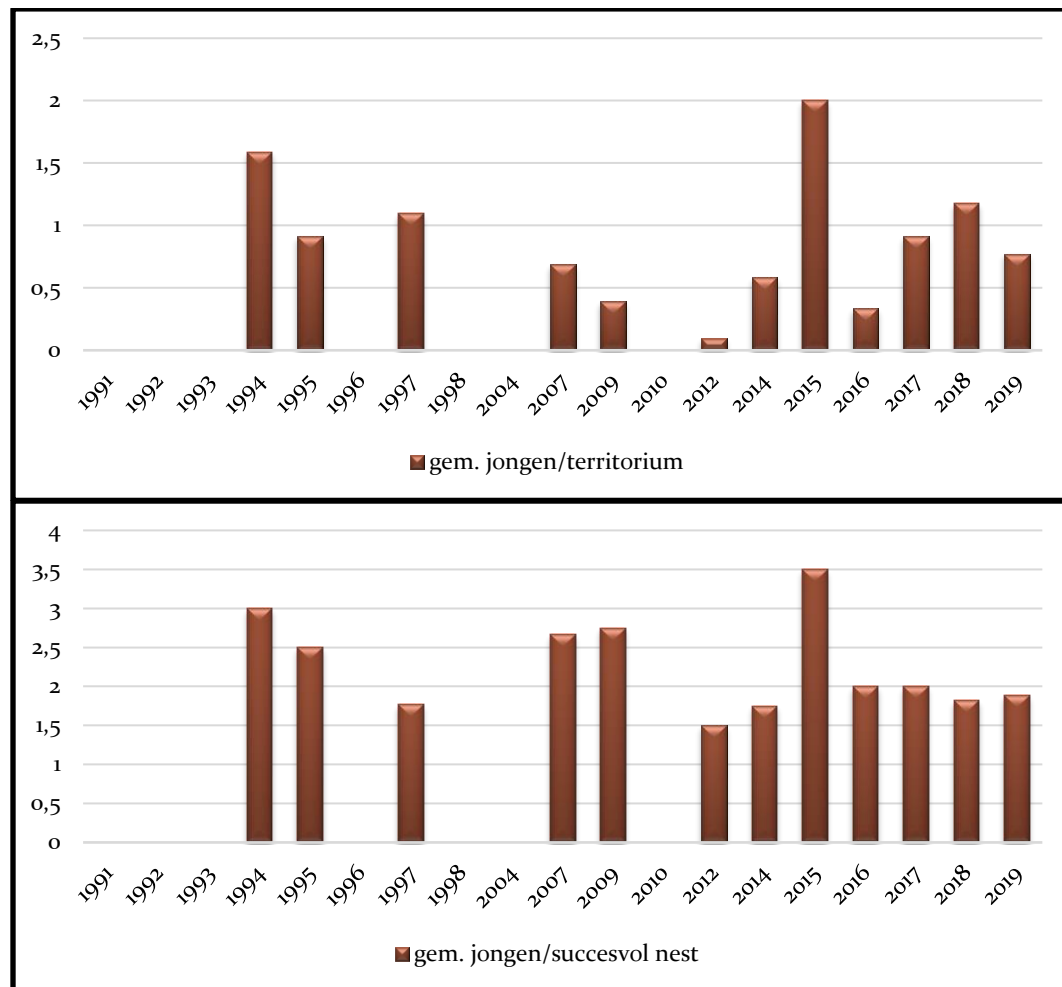
Dit zou stress gerelateerd kunnen zijn omdat sommige territoria wel heel dicht bij elkaar liggen maar dat is niet te achterhalen.

Het is ook niet altijd duidelijk of een paartje, dat reeds vroeg de nestplaats verliet, op een andere locatie nog een nieuw nest begon.

Ook predatie zal een reden van mislukken zijn en aan predatoren ontbreekt het zeker niet in Saeftinghe. Nestpredatoren zoals vos, zwarte kraai en bruine rat zijn overvloedig aanwezig in het gebied.

Het mislukken van nesten kan ook duidelijk gerelateerd worden aan slecht weer. Zo waren er in 2016 maar 3 succesvolle nesten van 18 territoria door het slechte weer in de maand mei. Net de periode dat de jongen worden geboren en dus veel voedsel nodig hebben. Als in deze periode niet kan worden gejaagd door de ouders gaan de nesten verloren. In 2012 was een zware hagelstorm en een hoog springtij de oorzaak van het verloren gaan van bijna alle nesten. Er zijn dan ook dat jaar uiteindelijk slechts 3 jongen uitgevlogen. Het broedseizoen 2019 werd dan weer gekenmerkt door een eerder koude maar droge maand mei en een zeer warme, zonnige maand juni.

Een andere beperkende factor is mogelijk de aanwezigheid en dus beschikbaarheid van prooi. Saeftinghe is een zeer dynamisch gebied en de ontwikkeling van dit gebied zorgt er voor dat sommige soorten verdwijnen en andere weer toenemen. Dit geldt voor de prooidieren maar ook voor de predatoren zelf. Waar vroeger de bruine kiekendief als bijna enige toppredator het hele gebied voor zich alleen had, zijn door toedoen van de Vos veel potentiële prooidieren strek in aantal afgenomen, denk bijvoorbeeld aan waterhoen, wilde eend, tureluur, kluut, kievit etc. Ook is ongetwijfeld de vos direct van invloed door predatie van eieren of jongen van de bruine kiekendief.

Verspreiding territoria

In bijlagen worden kaartjes gegeven met territoria van de bruine kiekendieven uit jaren waarin het gehele gebied werd onderzocht. In 2004 zie je nog verspreiding van territoria over het hele gebied. Er werd toen ook veel gebroed in stukken met lagere begroeiing zoals zeebiesveldjes. De vegetatie is de laatste 15 jaar sterk veranderd, vooral in het noordoostelijke deel van Saeftinghe zijn grote rietvelden ontstaan, die vanaf 2014 sterk in trek zijn. Vanaf dat jaar wordt er bijna uitsluitend in rietvelden gebroed, naar wordt aangenomen door toedoen van de vos. Uitzonderingen waren er in 2018 (2 paar) en 2019 (1 paar). Toen werd er in het westelijke deel in wat lagere begroeiing gebroed. Dit deel ligt ver van de zeedijk af en wordt daardoor waarschijnlijk minder door vossen bezocht.

Bij de keuze van de nestplaats valt op dat jaar na jaar vaak precies dezelfde nestplaatsen worden gekozen. Vooral de grote rietvelden zijn favoriet en in die rietvelden dan ook nog bijna precies dezelfde locaties als voorgaande jaren. Het zijn niet telkens dezelfde koppels die op deze locaties broeden, maar meestal diegene die eerst aankomen. De vroegkomers hebben de eerste keuze en zij kiezen stevast voor deze, klaarblijkelijk ideale, locaties.

Conclusie

2019 kan gezien worden als een redelijk gemiddeld jaar. Het aantal territoria is weer lichtjes toegenomen en ook het aantal uitgevlogen jongen (met een gemiddelde van 1,88 per succesvol nest) lag voor Saeftinghe redelijk goed. Of dit voldoende is voor een zichzelf in standhoudende populatie is niet duidelijk. Over heel Zeeland is een neerwaartse trend te zien bij de populatie bruine kiekendieven (med. Henk Castelijns).

Bijlage

